

Araştırma Makalesi

Hemşirelik Öğrencilerinin Psikiyatri Hemşireliği Dersi Klinik Uygulama Öncesi ve Sonrasında Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlarının Değerlendirilmesi

Evaluation of Nursing Students' Beliefs Towards Mental Illness Before and After Clinical Practice in Psychiatric Nursing Course

Ayşenur DEMİR KÜÇÜKKÖSELER^a, Esra ÜNAL^a

^a Arş. Gör., KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye

Geliş tarihi/Date of receipt: 07/08/2024

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 15/11/2024

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulamasından önce ve sonra ruhsal hastalığa dair inanç ve tutumlarını değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Bu araştırma tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Araştırmanın örneklemini Türkiye’de yer alan bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören ve psikiyatri hemşireliği dersi alan 73 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, Sosyodemografik Bilgi Formu ve Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği yüz yüze şekilde uygulanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ve Paired Samples t Testi kullanılmıştır.

Bulgular: Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama öncesi (56,20±20,58) ve sonrasında (50,71±20,29). Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği toplam, Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma (27,76±12,52 ve 26,75±12,30) ve Utanma alt boyutları (2,42±2,86 ve 2,24±2,50) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamazken ($p>0,05$); Tehlikeli alt boyutu puan ortalamaları (26,01±7,50 ve 21,71±7,98) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin, psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulama sonrasında ruhsal hastalığa sahip bireylerle kişilerarası ilişki sürecinde; utanma, kendilerini engellenmiş hissetme ve çaresizlik yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin klinik uygulama sonrasında ruhsal hastalıkların ve ruhsal hastalığı olan bireylerin tehlikeli olduğu inançlarında ise azalma olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda yarının sağlık profesyoneli bugünün hemşirelik öğrencilerinde ruhsal hastalığa yönelik olumsuz inançların azaltılması veya ortadan kaldırılması amacıyla psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulamaları öncesinde öğrencilere eğitim ve seminerler düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik Araştırması, Hemşirelik Öğrencileri, Psikiyatri Hemşireliği, Ruhsal Hastalık

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to evaluate the beliefs and attitudes of nursing students towards mental illness before and after the clinical practice of the psychiatric nursing course.

Methods: This research is a descriptive type research. The sample of the study consisted of 73 students studying in the nursing department of a university in Turkey and taking psychiatric nursing courses. In the study, Sociodemographic Information Form and Beliefs about Mental Illness Scale were applied face to face. Descriptive statistics and Paired Samples t Test were used to analyse the data.

Results: Nursing students before (56.20±20.58) and after (50.71±20.29) clinical practice. While no significant difference was found between the mean scores of the total, Helplessness and Impairment in Interpersonal Relationships (27.76±12.52 and 26.75±12.30) and Embarrassment subdimensions (2.42±2.86 and 2.24±2.50) of the Beliefs about Mental Illness Scale ($p>0.05$); a significant difference was found between the mean scores of the Dangerous subdimension (26.01±7.50 and 21.71±7.98) ($p<0.05$).

Conclusion: It was determined that nursing students experienced embarrassment, feeling blocked and helplessness in the process of interpersonal relationship with individuals with mental illness after the clinical practice of psychiatric nursing course. In addition, it was determined that there was a decrease in the students' beliefs that mental illnesses and individuals with mental illness were dangerous after clinical practice. In this context, it is recommended that training and seminars should be organised for students before the clinical practice of psychiatric nursing course in order to reduce or eliminate negative beliefs about mental illness in today's nursing students who are tomorrow's health professionals.

Keywords: Nursing Research, Nursing Students, Psychiatric Nursing, Mental Illness

ORCID IDs: ADK: 0000-0002-0514-4957; EÜ: 0000-0002-7588-9444

Sorumlu yazar/Corresponding author: Arş. Gör. Esra Ünal, KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye; Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Konya, Türkiye

e-posta/ e-mail: uesra70@gmail.com

Atıf/Citation: Küçükköseler Demir A., Ünal E. (2025). Hemşirelik öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulama öncesi ve sonrasında ruhsal hastalığa yönelik inançlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 8 (1), 64-73. doi: 10.54189/hbd.1529132

GİRİŞ

Geçmişten bugüne ruhsal hastalığı olan bireylerin çoğunlukla çevreleri tarafından olumsuz inanç ve tutumlarla karşı karşıya geldikleri belirtilmektedir (Avcil vd., 2016; Ran vd., 2021). Birçok toplumda ruhsal hastalıkların nedeninin tam olarak açıklanamaması, diğer kronik hastalıklardan farklı prognoza sahip olması, ruhsal hastalığı olan bireylerin tehlikeli, zararlı ya da akıl hastası şeklinde algılanmaları; olumsuz inanç ve tutumlar olarak değerlendirilmektedir (Zolezzi vd., 2018). Bu inanç ve korku ise zamanla damgalamaya dönüşerek ruhsal hastalığı olan bireylerin istihdam alanlarında yer bulamama ve sosyal çevreleri tarafından uzaklaştırılma gibi sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır (Malas, 2019; Thornicroft, 2014).

Sağlık profesyonellerinin de toplumun birer üyesi oldukları göz önüne alındığında ruhsal hastalıklara ya da ruhsal hastalığa sahip bireylere yönelik olumsuz inanç ve tutumlara sahip oldukları bildirilmektedir (Günay vd., 2016). Topluma kıyasla daha az olmasına rağmen sağlık çalışanlarının ruhsal hastalığı olan bireylere yönelik korkutucu, ürkütücü, kontrol dışı davranışa sahip olma gibi algılara sahip olduğu konuyla ilgili yapılan birçok çalışmada vurgulanmaktadır (Avcil vd., 2016; Ercan vd., 2021; Reavley vd., 2014). Sağlık çalışanlarının bu olumsuz algıları ailelerin bakım yükünü arttırabilmekte, ruhsal hastalığı olan bireyin tedavi içgörüsünü ve hemşirelik bakımının niteliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Iheanacho vd., 2014). Dolayısıyla yaşadığı toplumu yansıtan ve gelecek süreçte birincil, ikincil ve üçüncül koruma düzeyleri kapsamında birçok bireyle çalışacak hemşirelik öğrencilerinin ruhsal hastalığa yönelik inançlarının belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir (Ünal ve Uyaroğlu, 2022).

Hemşirelik öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği dersi eğitimi ve uygulaması kapsamında ruhsal hastalığı olan bireyleri yakından gözlemleyebilme, terapötik dokunabilme, etkileşim kurabilme, aktivite planlayabilme, empatik yaklaşabilme gibi birçok imkana sahip olabilecekleri, böylece ruhsal hastalıklara yönelik olumsuz algılarının azalabileceği öngörülmektedir. İlgili alan yazında da bu ders aracılığıyla birçok öğrencinin ruhsal hastalığı olan bireylere ve ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarının olumlu yönde geliştiğinin ifade edilmesi bu öngörüğü desteklemektedir (Bilge vd., 2012; Evli, 2021; Kayahan, 2009; Kashani vd., 2018). Var olan ulusal literatürde tıp fakültesinde öğrenim gören öğrenciler ile yapılan çalışmalarla karşılaşılmasına rağmen (Akpınar Aslan ve Batmaz, 2022; Fallahi-Khoshknab vd., 2023) hemşirelik öğrencilerinin dahil edildiği çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir (Abdelmonaem vd., 2024; Çingöl vd., 2020; Kashani vd., 2018). Ayrıca çalışmanın ruhsal hastalığa yönelik olumsuz inanç riski taşıyan öğrencilerin belirlenerek alınacak tedbirler, düzenlenecek eğitim politikaları, psikiyatri hemşireliği dersi müfredatının geliştirilmesi ve klinik uygulama şartlarının iyileştirilmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulama öncesi ve sonrasında ruhsal hastalığa yönelik inançlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

1. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri nedir?
2. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği klinik uygulama öncesi ruhsal hastalığa yönelik inançları ne düzeydedir?
3. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği klinik uygulama sonrası ruhsal hastalığa yönelik inançları ne düzeydedir?
4. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği klinik uygulama öncesi ve sonrası ruhsal hastalığa yönelik inançları arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma tanımlayıcı türde bir çalışmadır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma, Türkiye’de İç Anadolu bölgesinde yer alan bir üniversitenin hemşirelik bölümünde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2023-2024 eğitim-öğretim güz döneminde psikiyatri hemşireliği dersini alıp, klinik uygulamasına çıkan 4. sınıf hemşirelik öğrencileri oluşturmuştur (n=76). Çalışmada örneklem hesaplamasına gidilmemiş olup evrenin tamamına ulaşmak amaçlanmıştır. Fakat çalışmaya katılmayı kabul etmeyen ve formları eksik dolduran 3 öğrenci çalışmaya dahil edilmemiştir. Dolayısıyla çalışma 73 hemşirelik bölümü 4. sınıf öğrencisinin katılımı ile tamamlanmıştır. Çalışmaya; Türkçe okuma yazma bilen, katılım konusunda gönüllü olan, hemşirelik bölümünde okuyan, psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulamasına çıkan ve veri toplama sürecinde devamsızlık yapmayan 4. sınıf hemşirelik öğrencileri dahil edilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul etmeyen ve veriler toplandıktan sonra formları eksik dolduran öğrencilerin anketleri değerlendirilmenin dışında bırakılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamada Sosyodemografik Bilgi Formu ve Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği (RHYİÖ) kullanılmıştır.

Sosyodemografik Bilgi Formu: Öğrencilerin bazı sosyodemografik ve kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla literatür çerçevesinde hazırlanan (Dal vd., 2018; Evli, 2021; Günay vd., 2016) Sosyodemografik Bilgi Formu; yaş, cinsiyet, medeni durum, ekonomik durum, en uzun süre yaşanan yer, daha önce ruhsal hastalık tanısı almış olma, ailede daha önce ruhsal hastalık tanısı almış olma, arkadaş çevresinde daha önce ruhsal hastalık tanısı almış olma, daha önce ruhsal hastalığı olan bireyle karşılaşma, ruhsal hastalığı olan bireyle çalışma isteği, mezun olduktan sonra psikiyatri kliniğinde çalışma isteği durumlarını belirlemeyi amaçlayan 11 sorudan oluşmaktadır.

Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği (RHYİÖ): RHYİÖ; Hirai ve Clum (2000) tarafından ruhsal hastalıklara karşı olumsuz inanç ve tutumları belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ise Bilge ve Çam (2008) tarafından yapılmıştır. Ölçek 21 maddeden oluşan altılı likert tipi (0=tamamen katılmıyorum, 5=tamamen katılıyorum) bir ölçektir. Ölçek; “Tehlikeli”, “Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma” ve “Utanma” olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. “Tehlikeli” alt ölçeği ruhsal hastalıkların ve ruhsal hastaların tehlikeli olduğundan bahsetmektedir ve 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 13. maddeleri içermektedir. “Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma” alt ölçeği ruhsal hastalıkların kişilerarası ilişkiyi etkileme ve buna bağlı çaresizlik durumundan bahsetmektedir. Bireyin duygusal etkilenmesinden dolayı, ruhsal hastalığa sahip bireylerle kişilerarası ilişki sürecinde kendini engellemesini ve çaresizlik yaşamasını ifade etmektedir. Alt ölçek 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 20 ve 21. maddeleri içermektedir. “Utanma” alt ölçeği ise ruhsal hastalığa yönelik bireylerin utanma duygusu yaşadığını ifade etmektedir. Alt ölçek 12 ve 15. maddeleri içermektedir. Bilge ve Çam (2008) tarafından yapılan geçerlilik ve güvenirlik çalışmasında ölçek toplam Cronbach Alpha katsayısı 0,82; Tehlikeli alt ölçeği için 0,71; Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma alt ölçeği için 0,80; Utanma alt ölçeği için 0,69 olarak hesaplanmıştır. Ölçek hem toplam puan hem de alt ölçek puanları üzerinden yorumlanmakta olup ölçekten alınan puanlar 0

ile 105 arasında değişmektedir. Ölçekten alınacak puanların yüksek olması ruhsal hastalıklara karşı olumsuz inancı ifade etmektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,930 olarak hesaplanmıştır.

Psikiyatri Hemşireliği Klinik Uygulaması

Psikiyatri hemşireliği dersi, ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliğinin temel kavram ve kuramlarını, rol ve işlevlerini, sağlıklı ya da hasta bireye bakım verirken problem çözme becerilerini kullanabilmeyi kapsamaktadır. Haftada, 4 saat teorik 8 saat klinik uygulama olmak üzere 14 hafta bir şube devam etmektedir. Dönem boyunca öğrenciler bir ara sınav ve bir dönem sonu sınavı, grup vaka sunumları ve klinik uygulama boyunca hasta ile görüşmelerinin yer aldığı 3 etkileşim raporundan değerlendirilmektedir. Öğrenciler, klinik uygulamaları bir kamu hastanesinin Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Kliniğinde 3 kadın hasta, 5 erkek hasta servisi, Alkol ve Madde Tedavi Merkezi (AMATEM) ve Toplum Ruh Sağlığı Merkezinde tamamlamışlardır. Öğrencilerin klinik uygulamaları, teorik dersleri ile eş zamanlı olarak devam etmiştir. (1. Hafta-6 Ekim 2023) (14. Hafta-5 Ocak 2023). Psikiyatri alanında uzman 2 kurum içi, 1 kurum dışı olmak üzere görevli öğretim elemanları, uygulama süresi boyunca öğrenciler ile beraber olmuşlardır.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmaya katılmaya gönüllü olan 4. sınıf hemşirelik öğrencilerine veri toplama araçları ve çalışma hakkında bilgi verilerek yanıtlamaları istenmiştir. Veri toplama araçlarının ön test uygulaması klinik uygulamaya başlamadan önce kurum tarafından yapılan oryantasyon programından hemen sonra, son test uygulaması ise klinik uygulama sürecinin son gününde 4. sınıf hemşirelik öğrencilerine yüz yüze uygulanmıştır. Anket sorularının yanıtlanma süresi hem ön test hem de son test uygulamasında yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür. Ayrıca çalışma örneklemine anketler uygulanmadan önce hemşirelik 3. sınıf öğrencileri ile veri toplama araçlarının anlaşılabilirliği ve soruların yanıtlanma süresini ön görmek için yüz yüze 10 katılımcı ile pilot uygulama yapılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS (version.24, IBM Corp., Armonk, New York, USA) paket programında değerlendirilmiştir. Veriler sayı, yüzde ve ortalama±standart sapma şeklinde özetlenmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov testi, Skewness ve Kurtosis değerleri ile incelenmiş olup normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bağımlı iki grupta ön test ve son test değerlendirmesi için Paired Samples t Test’inden yararlanılmıştır. Sonuçlar %95’lik güven aralığında, anlamlılık $p<0,05$ ve $p<0,01$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Çalışmaya başlamadan önce araştırmada kullanılan veri toplama aracı olan ölçek için kullanım izni ve KTO Karatay Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulu’ndan etik izin (tarih: 17.11.2023, karar no: 2023/031) alınmıştır. Araştırmaya katılan 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinden çalışmanın başında Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu aracılığıyla yazılı onamları alınmıştır. Katılımcılara Helsinki Bildirgesi’ne uygun olacak şekilde çalışmanın amacı ve elde edilen verilerin nasıl kullanılacağı konusunda bilgi verilerek “İnsan Onuruna Saygı” ilkesi, çalışmaya katılma konusunda özgür oldukları belirtilerek “Özerkliğe Saygı” ilkesi ve çalışma boyunca verilen cevapların gizli kalacağı konusunda güvence verilerek “Gizlilik ve Gizliliğin Korunması” ilkesi yerine getirilmiştir.

BULGULAR

4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulama öncesi ve sonrasında ruhsal hastalığa yönelik inançlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada bulgular 5 tablo altında incelenmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri (n=73)

Değişken	Ort±SS	
Yaş	22,42±1,67	
	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	8	11,0
Kadın	65	89,0
Medeni durum		
Evli	1	1,4
Bekar	72	98,6
Ekonomik durum		
Gelir giderden az	13	17,8
Gelir gidere eşit	54	74,0
Gelir giderden fazla	6	8,2
En uzun süre yaşanan yer		
Köy	7	9,6
İlçe	9	12,3
İl	57	78,1
Ruhsal hastalık tanısı alma		
Evet	1	1,4
Hayır	72	98,6
Ailede ruhsal hastalık tanısı alma		
Evet	1	1,4
Hayır	72	98,6
Arkadaşlarda ruhsal hastalık tanısı alma		
Evet	5	6,8
Hayır	68	93,2
Ruhsal hastalık tanısı olan bireyle karşılaşma		
Evet	30	41,1
Hayır	43	58,9
Ruhsal hastalığı olan bireyle çalışmak isteme		
Evet	28	38,4
Hayır	45	61,6
Psikiyatri kliniğinde çalışmak isteme		
Evet	24	32,9
Hayır	49	67,1

Tablo 1’de 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ayrıca Tablo 1’de yer alan “Ort” ifadesi “Ortalama”; “SS” ifadesi ise “Standart Sapma” anlamına gelmektedir. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri incelendiğinde; yaş ortalamasının 22,42±1,67 olduğu ve %89’unun kadın olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin %98,6'sının bekar olduğu, %74'ünün ekonomik durumunu orta olarak algıladığı ve %78,1'inin en uzun süre ilde yaşadığı saptanmıştır. Öğrencilerin %98,6'sının kendisinde ve aile üyelerinde; %93,2'sinin ise arkadaş çevresinde ruhsal hastalık tanısı olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin %58,9'unun ruhsal hastalık tanısı olan bireyle karşılaşmadığı, %61,6'sının ruhsal hastalığı olan bireyle çalışmak istemediği ve %67,1'inin psikiyatri kliniğinde çalışmak istemediği belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin Klinik Uygulama Öncesi ve Sonrası Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği (RHYİÖ) Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=73)

	Ort±SS	Min-Max	Test Değeri p
Klinik Uygulama Öncesi	56,20±20,58	11-105	1,547
Klinik Uygulama Sonrası	50,71±20,29	13-96	p=0,126*

*Bağımlı gruplarda t testi, p>0,05

Tablo 2'de yer alan "Ort" ifadesi "Ortalama", "SS" ifadesi "Standart Sapma", "Min" ifadesi "Minimum" ve "Max" ifadesi ise "Maximum" anlamına gelmektedir. 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin Psikiyatri Hemşireliği dersi klinik uygulama öncesi ve sonrasında RHYİÖ toplam puan ortalamaları sırasıyla 56,20±20,58 ve 50,71±20,29'dur (Tablo 2). Klinik uygulama öncesi ve sonrasında RHYİÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. Öğrencilerin Klinik Uygulama Öncesi ve Sonrası Tehlikeli Alt Boyutu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=73)

	Ort±SS	Min-Max	Test Değeri p
Klinik Uygulama Öncesi	26,01±7,50	8-40	3,130
Klinik Uygulama Sonrası	21,71±7,98	5-40	p=0,003*

*Bağımlı gruplarda t testi, p>0,05

Tablo 3'te yer alan "Ort" ifadesi "Ortalama", "SS" ifadesi "Standart Sapma", "Min" ifadesi "Minimum" ve "Max" ifadesi ise "Maximum" anlamına gelmektedir. 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin Psikiyatri Hemşireliği dersi klinik uygulama öncesi ve sonrasında RHYİÖ Tehlikeli alt boyutu puan ortalamaları sırasıyla 26,01±7,50 ve 21,71±7,98'dir (Tablo 3). Klinik uygulama öncesi ve sonrasında RHYİÖ Tehlikeli alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0,05).

Tablo 4. Öğrencilerin Klinik Uygulama Öncesi ve Sonrası Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma Alt Boyutu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=73)

	Ort±SS	Min-Max	Test Değeri p
Klinik Uygulama Öncesi	27,76±12,52	3-55	0,477
Klinik Uygulama Sonrası	26,75±12,30	5-54	p=0,635*

*Bağımlı gruplarda t testi, p>0,05

Tablo 4’te yer alan “Ort” ifadesi “Ortalama”, “SS” ifadesi “Standart Sapma”, “Min” ifadesi “Minimum” ve “Max” ifadesi ise “Maximum” anlamına gelmektedir. 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin Psikiyatri Hemşireliği dersi klinik uygulama öncesi ve sonrasında RHYİÖ Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma alt boyutu puan ortalamaları sırasıyla $27,76 \pm 12,52$ ve $26,75 \pm 12,30$ ’dur (Tablo 4). Klinik uygulama öncesi ve sonrasında RHYİÖ Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 5. Öğrencilerin Klinik Uygulama Öncesi ve Sonrası Utanma Alt Boyutu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=73)

	Ort±SS	Min-Max	Test Değeri p
Klinik Uygulama Öncesi	2,42±2,86	0-10	0,390
Klinik Uygulama Sonrası	2,24±2,50	0-9	p=0,698*

*Bağımlı gruplarda t testi, $p > 0,05$

Tablo 5’te yer alan “Ort” ifadesi “Ortalama”, “SS” ifadesi “Standart Sapma”, “Min” ifadesi “Minimum” ve “Max” ifadesi ise “Maximum” anlamına gelmektedir. 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin Psikiyatri Hemşireliği dersi klinik uygulama öncesi ve sonrasında RHYİÖ Utanma alt boyutu puan ortalamaları sırasıyla $2,42 \pm 2,86$ ve $2,24 \pm 2,50$ ’dir (Tablo 5). Klinik uygulama öncesi ve sonrasında RHYİÖ Utanma alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

TARTIŞMA

Bu çalışma 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulama öncesi ve sonrasında ruhsal hastalığa yönelik inançlarının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ruhsal hastalıklara sahip olan bireylere yönelik olumsuz inanç ve tutumların belirlenip; olumlu yöne taşınmasında sağlık profesyonelleri içerisinde önemli yere sahip olan öğrenci hemşirelerin düşüncelerinin incelenmesinin önemli bir adım olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma sonuçları incelendiğinde; öğrenci hemşirelerin ruhsal hastalıklara yönelik olumsuz inançları orta düzeyde bulunmuştur. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, araştırma sonuçları bu çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir (Günay vd., 2016; Tambag, 2018). Bu çalışma sonuçlarından farklı olarak yapılan çalışmalarda ruhsal hastalıklara yönelik olumsuz inançların düşük olduğu da belirtilmektedir (Dal vd., 2018; Porreddi vd., 2017) Bu farklılığın nedeninin; öğrenci hemşirelerin yaşadıkları çevre, aldıkları eğitim müfredatı ve klinik uygulamalarda karşılaştıkları hasta profilinden kaynaklanabileceği düşünülebilir.

Öğrenci hemşirelerin, psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulama öncesi ve sonrası ruhsal hastalığa yönelik inançlarının ölçek toplam puanları arasında azalma olduğu belirlenmiş ancak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Tambag (2018) tarafından psikiyatri hemşireliği dersinin ruhsal hastalıklara ilişkin inanç ve tutumlar üzerindeki etkilerini incelemek üzere yapılan çalışma sonuçları da bu araştırma bulgularını desteklemektedir. Bu çalışma sonuçlarından farklı olarak Arbanas vd. (2018) tarafından yapılan çalışmada ise öğrenci hemşirelerin ders sonundaki inanç ve tutumlarında önemli ölçüde farklılık bulunduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde Duman vd. (2017)’nin yapmış olduğu çalışmada da öğrenci hemşirelerin ruhsal hastalıklara yönelik olumsuz tutumlarının ders sonrasında anlamlı düzeyde azaldığı sonucu bildirilmektedir. Bu çalışma bulgularının araştırma sonuçlarından farklılık gösterme nedeninin araştırma grubunda yer alan

öğrenci hemşirelerin yarısından fazlasının klinik uygulama öncesinde ruhsal hastalığa sahip birey ile karşılaşmamalarından (%58,9) ve ruhsal hastalığa sahip bireyler ile çalışmak istememelerinden (%61,6) kaynaklandığı düşünülebilir.

Bu çalışma sonuçlarında ruhsal hastalığa yönelik inançlar ölçeği alt boyutlar değerlendirildiğinde ise klinik uygulama öncesi ve sonrası tehlikeli alt boyutu puan ortalamalarında azalma belirlenirken; utanma, çaresizlik ve kişilerarası ilişkilerde bozulma alt boyutlarında anlamlı bir değişiklik belirlenememiştir. İnan vd. (2019) tarafından ruh sağlığı hemşireliği modülü, klinik uygulama ve damgalama karşıtı programın hemşirelik öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemek üzere yapılan çalışmadaki tehlike alt boyutundaki azalma bu çalışma sonuçlarını destekler niteliktedir. Tambag (2018) tarafından psikiyatri hemşireliği dersinin hemşireliğe ilişkin inanç ve tutumlara etkisini belirlemek üzere yapılan çalışma sonuçları ile Ciydem ve Avcı (2022) Türkiye'de psikiyatri hemşireliği dersinin öğrencilerin ruhsal hastalıklara yönelik inançları ve psikiyatri hemşireliği algıları üzerine etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışma sonuçları incelendiğinde; utanma, çaresizlik ve kişilerarası ilişkilerde bozulma alt boyutları bu çalışma sonuçlarıyla benzerlik gösterirken, tehlikeli alt boyutu puan ortalamaları farklılık göstermektedir. Bu çalışma sonuçlarında tehlikeli alt boyutundaki anlamlı farklılığın nedeninin; öğrenci hemşirelerin ruhsal hastalığa sahip bireylere karşı korkutucu, tehlikeli, zarar verici olma gibi damgalayıcı düşüncelerinin; psikiyatri hemşireliği teorik dersi ve klinik uygulama sonrasında hastalarla yakın terapötik ilişkide bulunmalarından kaynaklı olabileceği düşünülebilmektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma; kullanılan veri toplama aracının ölçtüğü boyutlar ve 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin öz bildirimleri ile sınırlıdır. Bu nedenle bu çalışma; verilerin toplandığı üniversitenin Türkçe okuma yazma bilen, katılım konusunda gönüllü olan, hemşirelik bölümünde okuyan, psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulamasına çıkan ve veri toplama sürecinde devamsızlık yapmayan 4. sınıf hemşirelik öğrencilerine genellenebilir. Çalışma sonuçlarının genelleştirilebilmesi amacıyla çalışma konusunun farklı coğrafi bölgeleri kapsayan çok merkezli ve daha büyük örneklem gruplarıyla yapılması önerilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulama sonrasında ruhsal hastalıklara yönelik olumsuz inançlarının orta düzeyde olduğu, ruhsal hastalığa sahip bireylerle kişilerarası ilişki sürecinde utandıkları, kendilerini engellenmiş hissettikleri ve çaresizlik yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Fakat 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinde psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulama sonrasında ruhsal hastalıkların ve ruhsal hastalığı olan bireylerin tehlikeli olduğu inancı azalmıştır. Bu bağlamda hemşirelik öğrencilerinin ruhsal hastalığa ve ruhsal hastalığı olan bireylere yönelik olumsuz inançlarının azaltılması veya ortadan kaldırılması amacıyla psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulamalarına başlamadan önce öğrencilerin teorik ders kapsamında vaka sunumları ve laboratuvar uygulamaları ile desteklenmesi önerilebilir. Ruhsal hastalığa ve ruhsal hastalığı olan bireylere yönelik damgalama ile mücadele edebilmek için klinik sahada aktif olarak çalışan psikiyatri hemşirelerine hemşirelik öğrencilerine rol model olmaları açısından önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu noktada toplum ruh sağlığı hemşireleri tarafından basın ve medya organları aracılığıyla damgalama kavramına ilişkin dikkat çekici afişler organize edilebilir. Konu ile ilgili seminer ve programlar düzenlenebilir. Klinik uygulama sürecinde ruhsal hastalığı olan bireyler ile birlikte klinik içinde çeşitli faaliyet etkinliklerinin düzenlenmesi, katılımlarının teşvik edilmesi ve öğrenci hasta etkileşiminin artırılması da önerilmektedir. Ayrıca inanç, tutum gibi kavramların subjektif ve değişebilir olmasından dolayı belirli aralıklarla benzer çalışmaların ve konuyla ilgili derinlemesine görüşmelerin yapıldığı nitel çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü/Ethics Comittee Approval: Bu araştırmanın etik kurul onayı KTO Karatay Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik izin (tarih: 17.11.2023, karar no: 2023/031) alınmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem bağımsız.

Yazar katkısı/ Author Contrituions: Fikir ve tasarım: ADK, EÜ; Veri toplama: ADK, EÜ; Veri analizi ve yorumlama: EÜ; Makale yazımı: ADK, EÜ; Eleştirel inceleme: ADK, EÜ.

Çıkar Çatışması Beyanı/Conflict of Interest: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Yazarlar çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

KAYNAKLAR

- Abdelmonaem YMM, Osman MA, Karim NAHA. (2024). Mental health stigma and internship nursing students' attitudes toward seeking professional psychological help: A cross-sectional study. *BMC Nursing*, 23(275), 1-12. doi: 10.1186/s12912-024-01910-3
- Akpınar Aslan E, Batmaz S. (2022). Does the clerkship/internship in psychiatry affect medical students' level of knowledge about schizophrenia, attitudes, and beliefs toward schizophrenia and other mental disorders? *PsyCh Journal*, 11(4), 571-579. doi: 10.1002/pchj.549
- Arbanas G, Bosnjak D, Sabo T. (2018). Impact of a nursing in psychiatry course on students' attitudes toward mental health disorders. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 56(3), 45-51. doi:10.3928/02793695-20171024-01
- Avcil C, Bulut H, Sayar GH. (2016). Psikiyatrik hastalıklar ve damgalama. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 175-202. doi:10.32739/uskudarsbd.2.2.4
- Bilge A, Akmeşe ZB, Koçak YÇ, Sarıcan ES. (2012). A group of midwifery students' beliefs toward mental illnesses in Turkey. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 46-54.
- Bilge A, Çam O. (2008). Ruhsal hastalığa yönelik inançlar ölçeği'nin geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(2), 91-96.
- Çetinkaya Duman Z, Partlak Günüşen N. (2017). Effects of the psychiatric nursing course on students' attitudes towards mental illnesses, perceptions of psychiatric nursing and career choices. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 9(4), 255-264. doi: 10.5336/nurses.2016-52788
- Çingöl N, Karakaş M, Zengin S, Çelebi E. (2020). The effect of psychiatric nursing students' internships on their beliefs about and attitudes toward mental health problems; A single-group experimental study. *Nurse Education Today*, 84, 104243 doi: 10.1016/j.nedt.2019.104243
- Ciydem E, Avcı D. (2022). Effects of the psychiatric nursing course on students' beliefs toward mental illness and psychiatric nursing perceptions in Turkey. *Perspectives in Psychiatric Care*, 58(1), 348-354. doi: 10.1111/ppc.12796
- Dal Ü, Güleriyüz İO, Ülker E, Demiray T. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik inançları. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 1(2), 14-18.
- Ercan F, Karakaş M, Gürhan N, Demircan Ü, Kaya HM. (2021). Psikiyatri kliniklerinde hemşire/hekim, hasta ve hasta yakınlarının damgalamaya yönelik inanç ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 24(4), 499-512. doi: 10.5505/kpd.2021.82653
- Evli M. (2021). Ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutum ilişkisinde psikiyatri hemşireliği eğitiminin etkisi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 64-74. doi:10.38108/ouhcd.823895
- Fallahi-Khoshknab N, Sattari MA, Bakhtiyari M. (2023). Comparing the stigma of psychiatric disorder to psychiatric patients before and after the psychiatric internship in medical students of Alborz University of Medical Sciences. *Journal of Health Promotion Management*, 13(1), 56-63. doi:10.22034/JHPM.13.1.8
- Günay S, Bekitkol T, Beycan Ekitli G, Yıldırım S. (2016). Bir hemşirelik fakültesindeki öğrencilerin ruhsal hastalığa yönelik inançlarının belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 7(3), 129-134.

- Hirai M, Clum GA. (2000). Development, reliability and validity of the beliefs toward mental illness scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assesment*, 22(3), 221-236.
- Iheanacho T, Marienfeld C, Stefanovics E, Rosenheck RA. (2014). Attitudes toward mental illness and changes associated with a brief educational intervention for medical and nursing students in Nigeria. *Academic Psychiatry*, 38, 320-324. doi: 10.1007/s40596-014-0073-3
- İnan FŞ, Güntüsen N, Duman ZÇ, Ertem MY. (2019). The impact of mental health nursing module, clinical practice and an anti-stigma program on nursing students' attitudes toward mental illness: a quasi-experimental study. *Journal of Professional Nursing*, 35(3), 201-208. doi:10.1016/j.profnurs.2018.10.001
- Kashani Lotfabadi M, Vaghei N, Hashemi BM. (2018). Effect of psychology internship on stigma of psychiatric disorders in nursing students. *Journal of Medical Education Development*, 11(29), 24-33. doi: 10.29252/edcj.11.29.24
- Kayahan M. (2009). Hemşirelik öğrencilerinin şizofreniye karşı tutumları ve psikiyatri eğitiminin etkisi. *Hararın Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 6(1), 27-34.
- Malas EM. (2019). Ruhsal bozukluklara karşı stigma-derleme. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 1170-88. doi:10.33206/mjss.470932
- Poreddi V, Thimmaiah R, BadaMath S. (2017). Medical and nursing students' attitudes toward mental illness: An Indian perspective. *Investigacion Y Educacion En Enfermeria*, 35(1), 86-94. doi:10.17533/udea.
- Ran MS, Hall BJ, Su TT, Prawira B, Breth-Petersen M, Li XH, Zhang TM. (2021). Stigma of mental illness and cultural factors in Pacific Rim region: a systematic review. *BMC Psychiatry*, 21, 1-16. doi:10.1186/s12888-020-02991-5
- Reavley NJ, Mackinnon AJ, Morgan AJ, Jorm AF. (2014). Stigmatising attitudes towards people with mental disorders: A comparison of Australian health professionals with the general community. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 48(5), 433-441. doi: 10.1177/0004867413500351
- Tambag H. (2018). Effects of a psychiatric nursing course on beliefs and attitudes about mental illness. *International Journal of Caring Sciences*, 11(1), 420-426.
- Thornicroft G. (2014). *Toplumun reddettiği: ruhsal hastalığı olan insanlara karşı ayrımcılık*. (N. Uluhan, T. Doğan, Soygür. H, Çev.). Ankara: İmaj Yayınevi, s.46-68.
- Ünal E, Uyaroğlu AK. (2022). The relationship between beliefs toward mental illnesses, empathic tendency and social distancing in university students. *Archives of Psychiatric Nursing*, 41, 348-353. doi:10.1016/j.apnu.2022.09.009
- Zolezzi M, Alamri M, Shaar S, Rainkie D. (2018). Stigma associated with mental illness and its treatment in the Arab culture: a systematic review. *International Journal of Social Psychiatry*, 64(6), 597-609. doi:10.1177/0020764018789200